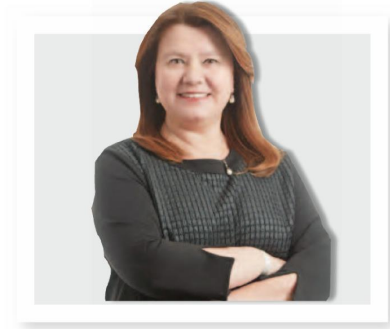

TÜRKİYE EKONOMİ MODELİNDE YENİ BİR ADIM

Dr. BERRA DOĞANER

Doğaner Finansal Danışmanlık Kurucusu ve
OSTİM Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi

29 Eylül 2022 tarihinde İstanbul'da daha önceden pek de alışık olmadığımız biçimde bizzat Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından organize edilen ve dünyanın değişik ülkelerinden ve üniversitelerinden farklı ekollerden iktisatçıların katıldığı bir zirve gerçekleştirildi.

Ülkemizde uygulanan ve özgün adıyla Türkiye Ekonomi Modeli olarak adlandırılan heteredoks ekonomik yaklaşımın teorik alt yapısını oluşturma yolunda bir adım, bu konuda akademik platformda tartışma, düşünme, üretme ortamını sağlama amacıyla bir başlangıç olduğunu düşündüğümüz zirvenin konuşmacı ve panelistlerinin tamamının yabancı akademisyenler olması bir anlamda "içeride hep aynı kişilerden aynı yorumları dinleme yerine dünyada ekonomik arenada farklı şeyler konuşuluyor bunları da duyalım" mesajını içeriyordu.

Zirvedeki panellerde konuşulan ve özenle seçildiği belli olan başlıkların ekonomi yönetiminin cevap aradığı konulara işaret etmesi bakımından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Hazine ve Maliye Bakanı Nurettin Nebati'nin açılış konuşmasından öne çıkan bazı satır başları şöyle özetlenebilir:

- Gerek ulusal, gerek küresel iktisat tarihi incelendiğinde, iktisat politikalarının dizaynı ile dönemsel ekonomik gelişmeler arasında sıkı bir korelasyon olduğu görülür. İktisadi tarih incelendiğinde; farklı dönemlerde farklı ekonomik yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir.

- 15. yüzyılda devletin gücünün ana kaynağının ülkenin sahip olduğu değerli maden miktarı olduğu ve bu değerli maden miktarının ancak dış ticaret ile artırılabileceğini savunan merkantilist düşüncenin hakimken, 18. yüzyılda ülkenin zenginliğinin, ticaretin aksine doğa ve tarımsal faaliyetten geldiği tezini savunan fizyokrasi düşüncesi hâkim olmuştur. 18. yüzyılın sonlarında yaşanan sanayi devrimi, devletin müdahalesinin olmadığı bir serbest piyasa ekonomisini benimseyen ve kurucusu Adam Smith olarak kabul edilen klasik iktisadi düşüncenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

- Farklı dönemlerde farklı iktisadi düşüncelerin hakim olmasında; toplumsal ve teknolojik dönüşümlerin sosyoekonomik şartların değişmesine neden olması ve bu değişimin yeni politika setlerinin oluşturulmasını zorunlu kılması etkili olmaktadır.

- Bu dinamik süreç, teknolojik ilerleme sebebiyle bugün, önceki dönemlere nazaran çok daha hızlı işliyor.

- Bir teknoloji devrimi olarak internetin 90'lı yılların sonunda yaygınlaşmaya başlaması, 2000'li yıllarda küreselleşmenin yeni bir evreye girmesini tetiklemiştir. 2000'li yıllar, uluslararası sermaye hareketlerinin ve uluslararası doğrudan yatırımların arttığı, küresel likiditede görece bir artışın yaşandığı ve gelişmekte olan ülkelerin küresel sermayeye daha kolay ulaşabildikleri bir dönem oldu. Ancak bu dönemde uzun sürmemiş, 2008 yılındaki küresel finans kriziyle kesintiye uğramıştır. Bu dönemde özellikle bazı gelişmiş ülkeler, 'örtülü' bir şekilde de olsa liberal politikalarından uzaklaşma veya korumacı bir yaklaşıma yönelme eğilimleri sergilemişlerdir.

- Küreselleşmeye dayalı neo liberal ekonomi doktrinine ters düşen bu 'örtülü' tedbirler ve korumacı eğilimler ABD'de Trump döneminde daha belirgin hale gelmiştir.

- Dünya ekonomisinin gündeminde ABD-Çin gerilimi ve ticaret savaşları varken başlayan Covid 19 pandemisi; hem paradigmada, hem de uygulamada köklü değişimlerin kapısını aralayan tarihi bir dönüm noktası olarak ortaya çıkmıştır.

- Bu süreçte, Batılı ülkeler için alternatif tedarik merkezleri bulma arayışı da kaçınılmaz bir şekilde gündeme gelmiştir. Tedarik sıkıntısı nedeniyle, birçok sektörde yatırım kararlarının seyrinde küreselden ziyade yerele ve bölgeye dönüş gerçekleşmiştir. Bu dönemde Türkiye, stratejik lokasyonu ve sahip olduğu birçok rekabetçi avantajıyla kuşkusuz önemli alternatif tedarikçi ülkelerden biri olarak öne çıkmıştır.

- İşte tam da bu noktada; konvansiyonel iktisadi bakışın dışına çıkarak heterodoks politikalarla, sadece mevcut küresel kriz ortamında değil, geçmiş dönemlerde de çözümünde yetersiz kalınan yapısal sorunlarımıza çözüm bulmak ve pandemi sonrası dönemde ülkemizin önemli bir küresel tedarik ve üretim merkezi haline gelmesini sağlamak adına, yeni bir ekonomik yaklaşımı benimsedik. Modelin başarısı için maliye politikasının tek başına yeterli olamayacağı, para politikasının da destekleyici şekilde dizayn edilmesi gerektiğini de dikkate aldık.

İşte bu kısa özet bizlere Türkiye Ekonomi Modelinin arkasındaki yatan ana fikri açıklamaktadır. Modelin hedeflenen sonuçlara ulaşımaya başladığını ise zaman gösterecektir.